

Theodoret om antikristne optøjer under Julian Apostata

Theodoret (ca. 393-458) var kristen teolog og historieskriver. I hans værk om kirkens historie (Historia ecclesiastica) byggede han på flere nu tabte kilder. I værket beretter han bl.a. om kejser Julian Apostata, der i sin regeringstid forsøgte at genindføre den traditionelle græsk-romerske religion på bekostning af kristendommen.

Fra den stund, Julian gav sin vantro til kende, kom stæderne i fuldt oprør; thi den hedenske vildfarelses trælle, som derved på ny fik mod, åbnede deres afgudstempler og udøvede atter sine afskyelige trolddomskunster, man måtte ønske begravede i evig glemsel; de optændte igen ilden på deres altre, besudlede jorden med offerdyrenes blod, formørkede himlen med røg og damp; henrevne af de tilbedte ånder, i vildt sværmeri, rasende gale løb de omkring i gaderne med ukvemsord og spottegloser mod de hellige; ingen krænkelse og forhånelse blev sparet. På den anden side gav den sande religions tilhængere, der ikke kunne døje al denne nedværdigelse, skældsordene tilbage og lastede højt vildfarelsen, modstanderne tog i forsvar. Desto mere forbitrede tilføjede disse, under fræk udøvelse af deres ugudelighed, de fromme ubarmhjertige mishandlinger, da kejseren ved at lade dem få fri rådighed gav deres frækhed rigelig næring. I stedet for, som han burde, at våge over sine undersåtters fred, var han skændig nok til selv at ægge folket til indbyrdes strid; thi ej alene så han gennem fingre med hedningernes mest ufor- skammede forgribelser på de kristne, men betroede de første embeder i staten og arméen til de grusomste og ugudeligste mennesker.¹ Ligeledes forsøgte disse vel ikke at tvinge religionens venner til afgudsoring, men påførte dem dog al mulig krænkelse. Forrettighederne, Konstantin den Store havde skænket gejstligheden, blev også taget tilbage.

Hvad afguderiets blinde slaver på den tid tillod sig, er så mangfoldigt, at det kunne behøve en særskilt beskrivelse; kun enkelte af de mange mishandlinger vil jeg her omtale. I Askalon og Gaza, to stæder i Palæstina, tog man mænd af præstestanden og hellige møer — skar livet op på dem og fyldte med korn, gjorde dem bogstaveligt til svinetrug. — I Sebaste, der hører til samme landskab, åbnede de Johanns Døbers grav, kastede hans ben i ilden og strøede asken omkring. Men hvem kan med tørre øjne fortælle om deres gruelige adfærd i Fønikien. I Heliopolis ved Libanon var der en diakon, Cyrillus, som under Konstantins² regering, opflammet af religions- iver, havde ødelagt en mængde derværende afgudsbilleder. Denne handling, som disse afskum af mennesker ikke kunne glemme, kostede ham livet; det var dem ikke nok; de skar ham op og huggede tænderne i hans lever, men undgik heller ikke det altseende øje og måtte tilbørligt bøde for udåden. Alle skændselens deltagere faldt tænderne af munden og tungen rådnede dem ud af ganen; synet mistede de også; man kan nok sige, at deres lidelser var en højroset forkyndelse af religionens magt. — Fremdeles i nabostaden Emesa tog man og viede en nybygget kirke til Bacchus, tingesten med det latterlige tvekønnede billede. — I Dorostolum, en bekendt thrakisk stad, blev den sejrige troshelt Æmilian af Thrakiens overstattholder, Capitolinus, dømt til bålet. — Oprinet endeligt med arethusierne³ biskop Markus er så sørgeligt, at

¹ Theodorets påstand om Julians favorisering af ikke-kristne på vigtige administrative poster (og udelukkelse af kristne) bekræftes af T. D. Barnes: "Statistics and Conversion of Roman Aristocracy". *Journal of Roman Studies* (1995) 85, s.135-147.

² Nok snarere under Constantius

³ Arethusierne: indbyggerne i byen Arethusa i Syrien

der til værdig fremstilling af hans lidelser kræves Aischylos' og Sophokles'⁴ høje stil. På grund af, at han under Constantius i et afgudstempels sted, som han lod nedbryde, havde bygget en kirke, gav Arethusias hedenske indbyggere, så snart de mærkede Julians stemning, deres forbitrelse luft. Først gjorde biskoppen, i medfør af det evangeliske bud, forsøg på at undfly; men ved at erfare, at der i hans sted var lagt hånd på nogle af menigheden, vendte han tilbage og overgav sig selv til bødlerne. Uden barmhjertighed mod oldingen eller ærefrygt for dydens mønster tog man den ved levnet som ved lære lige udmærkede mand, klædte ham nøgen af og tilredte først hans lemmer ynkeligt med piskeslag, kastede ham dernæst i en stinkende slamkiste, trak ham så op igen og gav ham til pris for en flok skoledrenge, der ikke forsømte at prikke ham med deres skrivespids. Da dette var gjort, blev han indsmurt med en honningdej, sat i en kurv og hængt op under åben himmel i brændende solhede, til lokkemad for hvepse og bier. Hensigten var at tvinge ham til ét af to, enten til selv igen at lade opbygge det nedrevne tempel, eller til at betale bygningsomkostningerne. Han udholdt de hårde lidelser og indlod sig hverken på den ene eller den anden af fordringerne. I den tanke, at han af armod ikke kunne skaffe pengene, slog man halvdelen af, men fordrede strengt resten. Som han nu der hængte, forstukken af pennene og udsuget af hvepse og bier, var det så langt fra han lod sig mærke med smerterne, at han meget mere hånede sine ugudelige bødler og sagde, at de kun var lavt jordkryb i sammenligning med hans overjordiske højhed. Til sidst forlangte de kun en lille del af pengene, men fik til svar, at det var lige så stort religionsforræderi, om han gav en skilling eller hele summen. Det slog dem, så de, i beundring for hans standhaftighed, slap ham ned, ja gik fra den ene yderlighed til den anden og tog imod den kristne lære af hans mund.

Endnu tusinde andre uretfærdigheder blev i dette tidsrum allevegne, på land og på sø, begået af vantroende mod de fromme. [...] [*I de følgende afsnit beretter Theodoret om en flere eksempler på kejser Julians uvilje imod og forfølgelse af kristne.*]

Theodoret *Historia ecclesiastica* 3.3-4. Overs. C. A. H. Muus: *Kirkens Historie i fjerde Aarhundrede af Biskop Theodoret og Samtidige*, Kbh. (1876-1881), vol. 3, s.11-15.

⁴ Aischylos og Sophokles: Kendte græske tragediedigtere